

TO'LIQ OLIB QO'YILADIGAN PROTEZLARNI KONSTRUKSIYASINI

TAQQOSLASH

Alisher Shavkatovich Axrorov

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

Yuz-jag' jarrohligi kafedrasи dotsenti

Haqqulov E'zozbek Komil o'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti talabasi

ANOTATSIYA: Tishlari to'liq yo'qotilgan bemorlarni davolash ortopedik stomatologiyaning eng qiyin muammolaridan biri bo'lib,u hali ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. 70 yoshdan oshgan bemorlarda tishlarning to'liq yo'qligi tarqalishi 65-70 foizga yetishi mumkin. Ko'pincha tishlari to'liq yo'q bo'lган bemorlarda chaynash va nutq funksiyalarining buzilishi bilan bir qatorda yuzning assimmetriysi, yuzning pastki uchdan bir qismi balandligining pasayishi, chaynov mushaklari faoliyatining buzilishi, chakka pastki jag' bo'g'imining patologiyalari va boshqalar kuzatiladi. Ayniqsa bemorlar protez taqqanlaridan so'ng unga moslashishlari qiyinligi ham stomatologiyaning muammolaridan biridir. Bunga sabab esa protezlarning yomon stabilizatsiyasidir. Protezlashdan so'ng paydo bo'ladigan asoratlardan yana biri to'liq olib qo'yiladigan protez asosida rivojlanayotgan shilliq qavat kasalliklaridir.

Kalit so'zlar: Stereognaziya, akril plastmassa, liqildoq og'iz, anketa, qolip, model.

KIRISH. To'liq olib qo'yiladigan protezlarning salbiy ta'sirini kamaytirish va ularning mahkamlanishini yaxshilash uchun ko'plab turli usullar va qurilmalar taklif

etilgan. Protez asosining to'qimalarga ta'sir etish usuliga ko'ra ular jarrohlik ta'siriga asoslangan usullarga, ortopedik ta'sirga asoslangan usullarga, konservativ usullarga asoslangan usullarga bo'linadi. Biroq bu usullardan foydalanish turli omillar tufayli cheklangan: past klinik samaradorlik, manipulyatsiyalarning yuqori darajada murakkabligi, to'qimalarning haddan tashqari travmatizatsiyasi, tananing umumiy holatiga cheklovlar va barqaror natijalarning yo'qligi. Shularga asoslanib bemorlarga har tomonlama mos keladigan funksional va moddiy tomondan qulay bo'lgan usullarni o'ylab topish biz uchun muhimdir.

Tadqiqot materiallari:

1. Bemorlar Oksman to'liq tishsizlikning tasnifi bo'yicha bo'lindi.

A) nazorat guruhidagi bemorlar (protez bazisi qirrasi keng hajmli bo'lmas).

B) Asosiy guruhdagi bemorlar (protez bazisi qirrasi keng hajmli bo'lmas).

2. Akril plastmassadan tayyorlangan protezlar.

Biz to'liq tishsiz bemorlarni 2 guruhga bo'ldik, asosiy va nazorat guruhlariga. Har bir guruhda 8 tadan bemor tanlab olindi.

Tadqiqot usullari:

1. To'liq tishsiz bemorlarda klinik tekshirish usullari.

2. Nutq sinamalari

3. Stereognaziya usuli

4. Bemorlarga so'rovnama to'ldirtirish.

Bemorlarda klinik tekshirish usullaridan dastlab og'iz bo'shlig'i ko'rige shilliq qavatlar ko'rinishi, shilliq qavat beriluvchanligini tekshirdik.

Nutq sinamalarida bemorlarga til oldi, til o'rta, til orqa undoshlarini tallaffuz qildirib ko'rib, tallaffuzda to'g'ri aytilgan tovushlarni umumiy tovushlar soniga bo'lib topildi.

Stereognaziya usulida bemorlarni tekshirishda turli shakldagi geometrik shakllardan iborat bo'lgan to'plamdan foydalandik. Quyida biz foydalangan

geometrik shakllar keltirilgan.

Biz bu usulda bemorlarning protezga moslashishi va psixodemotsional holatini baholash uchun foydalandik. Ya’ni bunda bemorga rasmida ko’rsatilgan ko’rinishdagi geometrik shakllarni o’g’iz bo’shlig’i sezgilariga amal qilgan holda aniqlashi aytib o’tildi. Bu usuldan foydalanishdan maqsad ko’pchilik bemorlar sun’iy protez taqqanlaridan so’ng ovqat ta’mini sezish, o’g’iz bo’shlig’idagi luqmani konsistensiyasini aniqlashlari qiyin bo’ladi. Shuning uchun bu usul qaysi protez shu kabi muammolarni kamroq keltirib chiqarishini aniqlashda samarali hisoblanadi.

Bemorlarda klinik tekshirish usullaridan dastlab og’iz bo’shlig’i ko’rigi, shilliq qavatlar ko’rinishi, shilliq qavat beriluvchanligini tekshirdik.

Nutq sinamalarida bemorlarga til oldi, til o’rta, til orqa undoshlarini tallaffuz qildirib ko’rib, tallaffuzda to’g’ri aytilgan tovushlarni umumiyl tovushlar soniga bo’lib topildi.

Stereognaziya usulida bemorlarni tekshirishda turli shakldagi geometrik shakllardan iborat bo’lgan to’plamdan foydalandik. Quyida biz foydalangan geometrik shakllar keltirilgan.

Biz bu usulda bemorlarning protezga moslashishi va psixodemotsional holatini baholash uchun foydalandik. Ya’ni bunda bemorga rasmida ko’rsatilgan ko’rinishdagi geometrik shakllarni o’g’iz bo’shlig’i sezgilariga amal qilgan holda aniqlashi aytib o’tildi. Bu usuldan foydalanishdan maqsad ko’pchilik bemorlar sun’iy protez taqqanlaridan so’ng ovqat ta’mini sezish, o’g’iz bo’shlig’idagi luqmani konsistensiyasini aniqlashlari qiyin bo’ladi. Shuning uchun bu usul qaysi protez shu kabi muammolarni kamroq keltirib chiqarishini aniqlashda samarali hisoblanadi.

Biz bu usulda bemorlarning protezga moslashishi va psixodemotsional holatini baholash uchun foydalandik. Ya’ni bunda bemorga rasmida ko’rsatilgan ko’rinishdagi geometrik shakllarni o’g’iz bo’shlig’i sezgilariga amal qilgan holda aniqlashi aytib o’tildi. Bu usuldan foydalanishdan maqsad ko’pchilik bemorlar sun’iy protez taqqanlaridan so’ng ovqat ta’mini sezish, o’g’iz bo’shlig’idagi

luqmani konsistensiyasini aniqlashlari qiyin bo'ladi. Shuning uchun bu usul qaysi protez shu kabi muammolarni kamroq keltirib chiqarishini aniqlashda samarali hisoblanadi.

Keng qirrali usulda tayyorlangan protezlar an'anaviy protezga qaraganda fiksatsiya va stabilizatsiyasi, bemorlarni to'liq olib qo'yiladigan protezga moslashishi yuqoriligi usullarda 1,5 baravar oshishi tasdiqlandi. To'liq olib qo'yiladigan protez qo'llanilganda bemorlarning moslashishi va psixoemotsional xolatini prognoz kilish uchun stereognaziya usulidan foydalanish yaxshi natija berdi. To'liq olib qo'yiladigan protezlar bilan davolash samaradorligini aniqlash uchun fonetik usuldan foydalanish tavsiya etiladi unda asosan nutq tushunarligiga e'tibor beriladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytsak, har qanday tish protez turi o'zining afzallikkleri va kamchiligiga ega, ammo har qanday holatda tish protezga qanday tish protezlari kiritish kerakligi haqida qaror qabul qiladi, chunki u har xil individual omillarga asoslangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. N.G.Abolmasov, N.N.Abolmasov, V.A.Bichkov, A.Al-Xakim – “Ortopedicheskaya stomatologiya”. ”M.Dpress-inform”. 2003
2. V.N.Kopeykin va boshqalar – “Rukovodstvo po ortopedicheskoy stomatologii”. ”Meditina”. 1993
3. Ye.I.Gavrilov, I.M.Oksman – ”Ortopedicheskaya stomatologiya”. ”Meditina”. 1978
4. M.V.Bekmetov, F.Sh.Fayzullayev, X.Sh.Rahmonov – ”Ortopedik stomatologiya”. ”Abu Ali ibn Sino”. 2002